

Aikamatka Sodankylän elokuvajuhlille

Shell Kangasniemi

Tuhat kilometriä on pitkä matka ajaa elokuviin. Jotain taianomaista on varhaisessa aamuhetkessä, kun moottoripyörä lipuu hiljalleen heräilevän pääkaupungin tyhjiä katuja ja keula kääntyy pohjoiseen kohti Sodankylää. Päämäärä on sen verran kaukaisen tuntuinen, että kiireen tuntua ei pääse syntymään. Matka kestää joka tapauksessa pitkään, ja kypärän sisällä ehtii käväistä useampikin elokuvallinen muisto vuosien varrelta.

Ulos kehältä ja suunta kohti Lahtea, moottoritien kaikki kaistat ovat edelleen tyhjiä. Aurinko häikäisee aamulla silmiä, päivän aikana se ehtii kiertää kehän selän takaa, ja mahdollisesti illalla viimeiset säteet taas siroavat kypärän pleksistä.

V-kuutosen tasainen hyrinä kantautuu tuskin kuultavana. Mieleen palaa ensimmäinen vierailu järjestyksessä toisilla Sodankylän elokuvajuhlilla, vuonna 1987. Silloinkin alla oli kaksipyöräinen menopeli, vuoden 1971 mallinen oranssi Vespa. Onneksi matka ei ollut sillä kalustolla pidempi kuin kesätyöpaikasta naapurikylästä Kittilästä, lähes 100 km kuitenkin. Saapuminen Sodankylään oli juhlava: Maja- paikkana oli pieni kotakylä, jossa huolehdittiin matkailaisen lämmöstä pitämällä nuotiota yllä ja lämmittämällä teetä. Sai teehen pyy-

tää pienen rommitilkankin sekaan. Vuorokausirytmisi katosi välittömästi kuten Sodankylässä aina. Koko ajan on valoisaa, elokuvia pyörii lähes läpi yön, vuorokaudenaika kadottaa merkityksensä. Suunnitelmia ohjaa lähinnä ilman lämpötila: joskus on lämmintä mutta usein hyytävän kylmää.

Jos pitäisi kertoa, mikä on mieleenpainuvien elokuvakokemukseni, vastaus olisi aivan selvä. Se osui kohdalle Sodankylässä vuonna 1987. Olin siirtynyt elokuvateltaan katsomaan Jacques Demyn elokuvaa Cherbourg'n sateenvarjot, jossa kaikki repliikit esitetään laulamalla. Ohjaaja oli itse paikalla, esittäytyi elokuvayleisölle ja tuli sitten istumaan yleisön joukkoon – aivan minun viereeni! Olen aina pitänyt elokuvan klassisesta tarinasta. Kahden nuoren rakkaus keskeytyy pojan lähtiessä

KUVA 1. Moottoripyörä ja keskiyön aurinko.

KUVA 2. Surumielinen tunnelma Essolla elokuvan Cherbourgin saateenvarjot kohtauksessa.

ABC Kajaani

Kerran on käynyt niin, että en nähnyt elokuvajuhlilla yhtään elokuvaa. Tai ehkä näin jonkin, mutta en pysty muistamaan ainuttakaan. Tämä tapahtui 1990-luvun alkupuolella, vuosikin on epävarma, ehkä 1991. Luulen, että en ole ainoa vanhempi, jolla vuodet valvovien pienten las-

sotimaan Algeriaan. Tyttö on tullut raskaaksi lähtöä edeltävänä iltana ja saa tyttären, mutta päätyy naimisiin rikkaan miehen kanssa. Poika pettyy raskaasti kuullessaan sodasta palattuaan asiasta, mutta rappion aikojen jälkeen löytää uuden rakkauden. Elokuvan päätöskohtauksessa huoltoasemaa pitävä poika on tankkaamassa autoja, ja paikalle saapuukin nuoruuden rakastettu autossa istuvan tyttärensä kanssa. Pari kohtaa lyhyesti, paljon puhuvat katseet vaihdetaan, mutta sitten he eroavat toisistaan isän ja tyttären kohtaamatta. Tässä hienossa kohtauksessa en mitenkään voinut pidättää kyöneleitä (olen nähnyt elokuvan useita kertoja myöhemminkin, ja aina itkettää samassa kohdassa). Vieressäni istuva Demy katsoi minua pitkään, ja elokuvan loputtua hän astui taas lavalle ja kertoi saaneensa etukäteen kokonaan väärää tietoa suomalaisista – he ovatkin tunteellista kansaa, eivätkä miehetkään epäröi itkeä liikuttuessaan.

Tätä muistellessa bensamittari alkaa vilkuttamaan, ja silmäkulmakin on kostunut. On aika kaartaa Kangasniemen Shellille ensimmäiselle tauolle. Viereeni tulee rouva tankkaamaan Toyotaansa, mutta hän ei ilmeisestikään saa kiinni tunnetilastani, kun yritän vaihtaa merkitsevää katsetta. Siispä satulan selkään ja matkaan taas.

ten kanssa ovat myöhemmin kadonneet usvan peittoon. Lapsi pääsi Sodankylään saavuttuaan heti yöttömän yön tunnelmaan, halusi iloisena pelata palloa ja leikkiä kaiket yöt aiheuttaen melkoista puutumista niin vanhemmissaan kuin isäntäperheessään. Eihän siinä auttanut muu kuin kiertää lapsen kanssa pikkutunneilla elokuvateatteri Lapinsuuta miettien, mikä kuva mahtaa olla menossa.

Elokuvaa ei ole siltä reissulta muisteltavana, mutta nähdyn elokuvan ja eletyn elämän samankaltaisuus alkaa näyttää ilmeiseltä. Mikä oli juoni ja ketkä olivat näyttelijöinä? Tapahduiko niitä asioita, joita muistan, vai ovatko ne mielikuvituksen tuotetta? Haluaisinko nähdä tämän uudestaan ja saisinko irti tuntemuksia, jotka ensimmäisellä kerralla eivät auenneet? Elokuvien toinen katsomiskerta on minusta usein paras, kun tarinan kulku on tuttu ja voi havaita mielenkiintoisia yksityiskohtia. Ehkä niin olisi elämässäkin.

Kajaanin ABC sopii mainiosti tähän tunnelmaan toiseksi tankkauspaikaksi. Pyörä ja kuljettaja saavat eväät jatkaa eteenpäin, mutta sellaista muistoa ei synny, joka olisi hengissä pihalta pois kaarrettaessa. Kello on jo neljä iltapäivällä, mutta vilkaisu karttaan kertoo armottoman totuuden: matka on tuskin puolivälissä.

Neste Kemijärvi

Vastaan tulee paikkoja, jotka saattaisivat olla olemassa vain elokuvissa. Paltamo, Puolanka, Pudasjärvi, Ranua... Itikat iskeytyvät kypärän pleksiin ja hyökkäävät kimppuun, kun sitä pysähtyy puhdistamaan. Jim Jarmuschin elokuvassa Muukalaisten paratiisi outo kolmikko päätyy ajamaan Yhdysvaltain halki päätyäkseen pitkän taipaleen jälkeen järvelle, joka on lumisateinen ja jäänytynyt, kuvassa ei näy kuin valkoista lumisadetta. Jokaisen otoksen välissä on usean sekunnin mittainen musta pätkä. Pitkä ajomatka tuntuu elokuvamaiselta, ja yhden mustan pätkän jälkeen näkyvissä siintää Kemijärvi. Se ei tietenkään ole jäässä tähän aikaan vuodesta, mutta täsmää muuten loistavasti epätodelliseen mielentilaan, kun matka on jatkunut pitkään ilman selviä kiintopisteitä maisemassa, joka ei tunnu vaihtuvan.

Oli sekin kerta, kun matkassa oli murrosiän kynnyksellä oleva nuorimies. Reissu sujui yli odotusten, etenkin Harold Lloydin mykkä klassikko *Safety last* nauratti kovasti. Siinä poika joutuu ammattikiipeilijän sijasta kiipeilemään hengenvaarallisesti tavaratalon ulkoseinää pitkin houkutellakseen asiakkaita – kaiken takana on tietysti nainen. Vanhoissa elokuvissa arvostan erityisesti sitä, että uhkaavista tilanteista huolimatta lopun voi uskoa olevan onnellinen.

Auringon ei aivan voi väittää laskeneen mailleen Kemijärven jälkeen, mutta jonkinlainen levollinen iltatunnelma valtaa mielen. On mukavaa pysähtyä puolen yön aikaan hiljaisen järven rannalle, riisua haalari niskoilta ja uittaa varpaita siedettävän lämpöisessä vedessä. Vielä puolisen tuntia matkaa perille, unille, ja sitten elokuvien pariin. Loppumatkalla on mukavaa muistella menneiden vuosien kohokohtia, jotka ovat usein ranskalaisia ja neuvostoliittolai-

sia: Jacques Tatin 70-millisenä erikoisversiona esitetty *Playtime* sekä aina yhtä riemastuttava Enoni on toista maata, Sergei Eisensteinin Panssarilaiva *Potemkin* (joka muuten elokuvassa rantautuu Odessan satamaan), ja sitten mykkä harvinaisuus, jonka nimen olen jo unohtanut, jossa Dnepr-joki kahlitaan muutama kaupunki siinä sivussa upottaen, kun uutta neuvostoyhteiskuntaa rakennetaan. Monet mykkät klassikot on kruunannut taiten soitettu elävä musiikki.

* * *

On osin sattumaa, että kirjoittelen tätäkin juttua Sodankylässä – en tosin kesällä vaan lumivallien keskellä, talvisen hiljaisuuden antaessa pikku hiljaa periksi tulevalle keväälle. Hake-matta tulee mieleen Jack Nicholson Stanley Kubrickin elokuvassa *Hohto*, jossa kirjailija vetäytyy talviunillaan olevaan hotelliin viimeistelemään keskeneräistä kirjaansa. Elokuvan kohokohta on, kun mieleltään järkkyneen kirjailijan vaimo katsoo miehensä kirjallisia tuotoksia ja ymmärtää, että jotain on perusteellisesti pielessä... ■

JUKKAPEKKA JOUSIMAA, LT, päätoimittaja
Kustannus Oy Duodecim

SIDONNAISUUDET

Kirjoittaja työskentelee kesällä 2014 kuuden viikon ajan Sodankylässä terveyskeskuslääkärinä.

1349